

6. GRUP SEMİNER RAPORU

Grubumuzun çalışma konu başlıkları:

- 1-Kimler uzlaştırmacı olabilir?
- 2-Uzlaştırmacı nasıl görevlendirilir?
- 3-Uzlaştırmacılara verilecek eğitimin içeriği ve usulü?
- 4-Uzlaştırmacılara verilecek eğitimin içeriği ve usulü?
- 5-Uzlaştırmacıya belgelerin verilmesi ve gizlilik
- 6-Uzlaştırma süresi
- 7-Uzlaştırmacının yükümlülükleri ve Uzlaştırmacılara ilişkin etik kuralları

1-KİMLER UZLAŞTIRMACI OLABİLİR?

Kimlerin uzlaştırmacı olabileceği CMK.253/9 maddesi ile Yönetmeliğin 13/2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir. (CMK. 253/9, Ynt. 13)

Yönetmeliğin 13/2 maddesinde, “uzlaştırmacı görevlendirilmesinde tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi tercih edilebilir.” Şeklinde hüküm var ise de buradaki “tercih edilebilirin” uzlaşmanın amacına uygun olarak “tercih edilir olarak” yazılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz.

Uzlaştırmacıların sayısı, uyuşmazlığın niteliği göz önünde bulundurularak Cumhuriyet savcısınca tespit edilir. (Ynt.13/3) Uzlaştırmacının avukat olarak belirlenmesi halinde başvuru üzerine Baro Başkanlığınca öncelikle uzlaşma konusunda eğitim almış bir avukat görevlendirilir. Avukat soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olmalıdır. Ancak tarafların üzerinde anlaştığı avukatın soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olması gerekmez. Bu hâlde görevlendirme avukatın bağlı bulunduğu baro tarafından yapılır. (Ynt.14/2)

Avukat olmayan hukuk öğrenimi görmüş kişilerle ilgili uzlaştırmacı listesi Ağır Ceza Cumhuriyet Başsavcılıklarınca, Yönetmeliğin 15. maddesindeki şartları taşımaları şartıyla her yılın kasım ayı sonuna kadar başvurular arasından oluşturulur. Bu listeye kayıtlı olan uzlaştırmacılar sadece kayıtlı buldukları il sınırları içerisinde değil ülke çapında görev alabilirler.

Zorunluluk hâlinde listeye kayıtlı olmamasına rağmen, bu maddede belirtilen şartları taşıyan hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından da görevlendirme yapılabilir.

Eleştiri ve öneriler:

Kanaatimizce uzlaştırmacıların sadece hukukçular arasında seçilecek olması, bu kurumun amacına hizmet etmemektedir, hukukçular dışında sosyolog ve psikologlarında içerisinde bulunduğu bir kurul tarafından yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin R (99) 19 numaralı tavsiye kararına da uygun değildir.

Yapılacak yasal bir düzenleme ile

1- Uzlaştırmanın Onarıcı adalet sisteminin bir kurumu olan Denetimli serbestlik müdürlüklerinde görevli uzmanlardan oluşan kurulca yapılması

Bunun denetimli serbestlik şube müdürlüğünün mevcut iş yükü ile bağlı olduğu genel müdürlüğün farklı olması sebebiyle mümkün olmaması durumunda

2-Denetimli serbestlik müdürlüğü benzeri; içerisinde sosyolog,psikolog ve hukukçu (Adli Hizmet Uzmanı) bulunan yeni bir “UZLAŞTIRMA KURULU” oluşturulması bu kurullara haricen ve gönüllülük esasına göre yönetmelikte atanmaya ilişkin olumsuz koşulları taşımayan, tarafların uzlaştırmacı olarak bir kişi üzerinde anlaşmaları halinde belirledikleri toplumun her kesiminden, yerel kültür ve toplum hakkında iyi bilgi sahibi olan, uzlaşma hizmeti için gerekli olan doğru karar ve kişisel beceri özelliklerine sahip, oturduğu yerde sözünün dinlenmesi ihtimali olan ve bu sebeple toplum içinde normalinden fazla itibar gördüğü tespit edilebilen ve hukukçu olmayan diğer kişilerden de olabileceği

Resmi kurum olarak uzlaşma kurulunun oluşmasının da sakıncalı bulunması halinde

3. Özel Uzlaştırma Büroları kurulması için yasal düzenleme yapılarak buna imkan verilmesi, ve uzlaştırmanın dağıtımı uzlaşma bürosuna bakacak savcı tarafından yapılan özel uzlaştırma şirketleri vasıtasıyla yaptırılması,

4. Mesleki tecrübe, tarafsızlık, taraflar üzerinde sağlayacağı otorite düşünülerek Emekli Hakim ve Cumhuriyet Savcılarının Uzlaştırmacı olmaları yönünde özellikle Büyük merkezlerde bunun teşvik edilmesi.

5. Tarafların uzlaşmayı kabul etmesi halinde soruşturma dosyasının C.Başsavcılıklarında oluşturulan uzlaştırma bürosuna gönderilerek uzlaştırma müzakerelerinin bu büroca takip edilmesi böylelikle cumhuriyet savcılarının uzlaşmayla oluşan iş yükünün artmasının önüne geçilmesi

6-Uygulamada uzlaşma kurumunun işlememesinin asıl nedeni Cumhuriyet savcılarının iş yükü nedeniyle taşıdıkları terfi sıkıntısıdır. Bu nedenle, tarafların uzlaşmayı kabul etmesi halinde soruşturma dosyasının uzlaştırmacılara gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılıklarında oluşturulan uzlaştırma takip bürolarına gönderilmesi durumunda bunun iş listesinden çıkarılması, evrakın bürolarda oluşturulacak bir deftere kaydı ile takibinin sağlanması veya uzlaştırmaya havale edilen işlerin iş listesinde gelen ve çıkan işten sayılmaması için HSYK nın ilke kararı alması halinde sorunun büyük ölçüde çözülmesi mümkün olacaktır.

2-UZLAŞTIRMACI NASIL GÖREVLENDİRİLİR:

Uzlaştırmacının nasıl görevlendirileceği yönetmeliğin 13.,14, ve 15. maddelerinde ayrıntılı olarak belirlenmiştir öncelikle yönetmeliğe göz atarsak yönetmelik hükümleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Yönetmelik

Uzlaştırmacı görevlendirilmesi

MADDE 13 – (1) Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, bir avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini barodan isteyebilir ya da bu Yönetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk öğrenimi görmüş bir kimseyi görevlendirebilir.

(2) Uzlaştırmacı görevlendirilmesinde tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi tercih edilebilir.

(3) Uzlaştırmacıların sayısı, uyumsuzluğun niteliği göz önünde bulundurularak Cumhuriyet savcısınca tespit edilir.

(4) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı ile tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı reddini gerektiren hâller, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak da göz önünde bulundurulur. Uzlaştırmacı, bu hâllerin varlığı hâlinde Cumhuriyet Savcısına durumu bildirir; ancak tarafların rızası hâlinde görev yapabilir.

Avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilme usulü

MADDE 14 – (1) Baro tarafından öncelikle uzlaştırma üzerine eğitim almış bir avukat görevlendirilir.

(2) Tarafların üzerinde anlaştığı avukatın soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olması gerekmez. Bu hâlde görevlendirme avukatın bağlı bulunduğu baro tarafından yapılır.

Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacıda aranan nitelikler ve görevlendirilme usulü

MADDE 15 – (1) Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacıların görevlendirilmesinde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Üniversitelerin hukuk fakültelerinden mezun olmak,

b) Hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idarî bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmak,

c) Hukuk dalında yüksek lisans ya da doktora yapmış bulunmak,

ç) Baroya kayıtlı avukat olmamak,

d) Taksirli suçlar hariç olmak üzere; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş ve affa uğramış, ertelenmiş ya da paraya çevrilmiş olsa bile kesinleşmiş bir kararla veya Devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, millî savunmaya, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan ya da zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma, yalan tanıklık ve haksız mal edinme suçlarından biriyle hükümlü bulunmamak,

e) Disiplin yönünden meslekten ya da memuriyetten çıkarılmamış veya geçici olarak yasaklanmamış olmak.

(2) Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacılar, ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından belirlenen listeye kayıtlı olanlar arasından seçilirler. Bu listeye kayıtlı olan uzlaştırmacılar sadece kayıtlı buldukları il sınırları içerisinde değil ülke çapında görev alabilirler.

(3) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, Ceza Muhakemesinde uzlaştırmacı olarak görev almak amacıyla listeye kaydolmak için her yılın Kasım ayının sonuna kadar Cumhuriyet başsavcılığına bir dilekçeyle başvurur. Başvurular şahsen yapılabileceği gibi, kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluş aracılığıyla da yapılabilir.

(4) İletişim bilgilerini içeren başvuru dilekçesine;

a) Nüfus cüzdanı örneği,

b) T.C. kimlik numarası,

c) Mezuniyet belgesinin onaylı örneği,

ç) Adli sicil kaydı,

d) İki adet vesikalık fotoğraf,

e) Bu Yönetmeliğin 30 uncu maddesi uyarınca yapılacak eğitimlere katılacağını beyan eden dilekçesi,

f) Varsa kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluşun isimleri, eklenir.

(5) Başvuranların talepleri kaydedilerek ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılığınca başvuru tarihinden itibaren otuz gün içerisinde değerlendirilir.

(6) Başvuranın birinci fıkradaki şartları taşımaması veya dördüncü fıkrada belirtilen belgelerin eksik olması hâlinde talebin reddine karar verilir. Redde ilişkin karar ilgisine tebliğ olunur.

(7) Talepleri uygun görülenlerin adı ve soyadları, açık adresleri, telefon numaraları yazılarak, oluşturulan liste her yıl Ocak ayı içerisinde en az yedi gün süre ile adliyede herkesin görebileceği bir yere asılır. Ayrıca Cumhuriyet başsavcılığının internet adresinde ilân edilir. Oluşturulan listenin bir örneği, merkezdeki hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile yargı çevresindeki mahkemeler ve Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirilir.

(8) Liste, ayrıca yazılı ve elektronik ortamda hazırlanarak her yılın Ocak ayının sonuna kadar Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına gönderilir. Gönderilen listeler bu birim tarafından yayımlanır.

(9) Listede yer alan uzlaştırmacının;

a) Listeye kabul şartlarını sonradan kaybetmesi,

b) Bu Yönetmelikte belirlenen şartlardan herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,

c) Listedenden çıkarılmayı talep etmesi,

ç) Uzlaştırmacılıkla bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunması,

d) Bu Yönetmeliğin 30 uncu maddesi uyarınca yapılan eğitimlere katılmaması, durumunda listeden çıkarılır.

(10) Listedenden çıkarılmasına ilişkin karar ilgiliye tebliğ edilir ve ayrıca yedinci ve sekizinci fıkralarda belirtilen yerlere gönderilir.

(11) Zorunluluk hâlinde listeye kayıtlı olmamasına rağmen, bu maddede belirtilen şartları taşıyan hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından da görevlendirme yapılabilir.

Uzlaştırmacı avukat atama yetkisi CMK'nın 253'üncü maddesi uyarınca barolara aittir. Bu yetki her baronun bulunduğu il sınırları içinde ve o baroya kayıtlı avukatlar arasından atama yolu ile kullanılır. Yasanın ceza hukuku alanında uzlaşma yapılabilmesi olanağını verdiği durumlarda fail ve mağdurun bir avukat üzerinde anlaşamamaları halinde, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının, kovuşturma evresinde ise mahkemenin istemi üzerine ilgili baro tarafından uzlaştırmacı avukat görevlendirilir (Türkiye Barolar Birliği, Türk Ceza Kanunu'nun 73. Maddesi İle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253, 254 ve 255. Maddelerinde Düzenlenen Uzlaşmanın Uygulanması

Hakkında Yönerge madde 3)¹ (Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Madde 13 ve14)

Baro uzlaşma servisi, o baro üyesi avukatlardan uzlaştırıcı avukat olarak görev almak isteyenleri uzlaştırıcı avukat listesine kaydeder. Cumhuriyet savcılığı veya mahkemelerden gelen talep üzerine görevlendirmelerde baro ilgili birimi uzlaştırıcı avukat listesinden bir veya birden çok sayıda avukatı görevlendirir. Görevlendirmede uzlaştırıcı olarak görev alacak avukatın aldığı eğitimler, mesleki tecrübesi ve disiplin durumu baro tarafından dikkate alınır (Barolar Birliği Yönergesi madde 6).

Barolar Uzlaştırıcı Avukat yetiştirmek için eğitim seminerleri düzenler, eğitim seminerlerine katılım esaslarını belirlerler. Eğitim seminerlerine katılan avukatlara görevlendirmede öncelik tanınır. Uzlaşma uygulaması ile getirilen hakların gereği gibi kullanılmasına yönelik olarak Uzlaştırıcı Avukat sicilinde bulunmayan avukatların bilgilendirilmesine yönelik çalışmalar yapmak da Baroların görevleri arasındadır. (baro yönergesi 7)

Baro ilgili birimi Cumhuriyet savcısı veya mahkemeden gelen yazılı talep üzerine uzlaştırıcı avukat listesinde yer alan bir veya daha fazla sayıda avukatı uzlaştırıcı olarak görevlendirerek durumu kendilerine ve talepte bulunan Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye derhâl bildirir (Yönerge madde 8).

Burada bir olasılık daha akla gelmektedir. Tarafların uzlaştığı avukatın hizmetinden memnun kalmamaları halinde, çekinme nedenleri bulunmasa da barodan uzlaştırıcı değişikliğini talep edebilmeleri mümkündür. Bu durumu Cumhuriyet savcısına da bildirmekte fayda vardır.

Uzlaştırmacının listeye kabul şartlarını sonradan kaybetmesi halinde alan merci tarafından listeden çıkarılır.

Eleştiri ve Öneriler:

1-5560 s.Y ile tarafların uzlaşma teklifini kabul etmeleri halinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının kovuşturma aşamasında hâkimin uzlaştırmayı gerçekleştirebileceği belirtilmiştir. Bu uygulama, daha çok geleneksel olarak uzlaştırmacının kullanılmadığı “itham pazarlığı” sürecini ifade eder. İtham pazarlığında sanık, daha hafif bir ceza alma beklentisiyle, suçu kabul eder veya ithama karşı çıkmaz. Bunun karşılığında savcı bazı suçlamaları geri çeker, veya hâkime, sanık tarafından kabul edilebilecek özel bir ceza vermesini önerebilir. Bu usûlde, savcı ve müdafî bizzat müzakere eder ve genellikle bir uzlaştırmacıya ihtiyaç duyulmaz. Dolayısıyla itham (iddia) pazarlığı, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından “müzakere” ye benzemektedir. Halbuki, CMK.nin 253. maddesinde kabul edilen yöntem itham pazarlığı olmayıp, fail-mağdur uzlaştırmacıdır. Bu usûlde fail ile mağdur, özgür iradeleriyle, tarafsız bir üçüncü kişinin (uzlaştırmacının) yardımıyla yürütülecek ve suçtan doğan sorunların çözülmesi amacıyla yapılacak bir müzakere sürecine aktif olarak katılmaktadır. Düzenlemenin geneline bakıldığında her şeyden önce uzlaştırmacının bağımsız ve tarafsız olması gerekir. Halbuki Cumhuriyet savcısı işgal ettiği makam itibarıyla taraf konumundadır. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütüldüğünden, uzlaştırma sırasında fail samimi davranarak bazı olayları veya suçu ikrar edebilir. Uzlaşmanın sağlanamaması ve kovuşturma aşamasına geçilmesi hâlinde,

¹ Bundan sonra “yönerge” olarak anılacaktır

Cumhuriyet savcısının, huzurunda gerçekleşen kabullerin yada uzlaştırma müzakerelerinde verilen bilgilerin Cumhuriyet savcısı tarafından kullanılmayacağını söylemek zordur. Ayrıca Cumhuriyet savcısının uzlaştırma müzakerelerine katılarak şüpheli veya sanığın suça ilişkin açıklama ve hatta kabullerini öğrenmesi hâlinde, onun lehine delil toplaması, iddia makamı olarak olaya ışık tutması ve maddî gerçeği yansıtan bir hükmün elbirliğiyle verilmesi için gayret göstermesi tehlikeye girebilir. Cumhuriyet savcısının uzlaştırma müzakerelerine katılması, başta fail olmak üzere tarafların, savcının bulunduğu bir ortamda özgür iradeyle uzlaşmalarını, çeşitli teklifler ileri sürerek açıklamalarda bulunmalarını zorlaştıracaktır. Cumhuriyet savcısının veya hakimin uzlaşma müzakerelerini bizzat yürütmek yerine bir uzlaştırıcı ataması hâlinde uzlaştırma, soruşturma veya kovuşturmanın dışında gerçekleşen bir uyuşmazlık çözüm süreci olacak ancak Cumhuriyet savcısı yada hakim tarafından uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesi durumunda uzlaşma, soruşturma veya kovuşturmanın dışında bir süreç değil; aksine, devam eden soruşturma veya kovuşturmanın bir parçası olacaktır. Bütün bu sebeplerle, Cumhuriyet savcısının yada hakimin uzlaştırma müzakerelerini bizzat yürütmek yerine bir uzlaştırıcı ataması daha uygun olacaktır.

Hali hazırdaki kurallar karşısında ise Cumhuriyet savcısının yönettiği uzlaştırma müzakereleri sonunda uzlaşma sağlanamazsa, soruşturmayı, uzlaştırma müzakerelerine katılandan farklı bir Cumhuriyet savcısı yürütmelidir. Aynı şekilde, kovuşturma aşamasında hâkimin uyuşmazlığın çözümünde uzlaştırıcı olarak görev yapması durumunda cumhuriyet savcısı için ileri sürülen sakıncalar bu seferde hakim için ortaya çıkacaktır. Bu nedenle Hâkimin uzlaştırıcı olması ve uzlaştırmanın başarısızlıkla sonuçlanması halinde, davayı aynı hâkim yürütmemelidir. Belirtmek gerekir ki Cumhuriyet savcısının soruşturmaya alternatif yollara karar vermesi tavsiye edilmişse de müzakereleri bizzat yönetmesi gibi bir usul tavsiyesi yoktur.

2-Uzlaşmanın amacı uyuşmazlığı yargı organlarının önüne getirmeden tarafların isteklerine en uygun şekilde çözmek olduğuna göre, uzlaştırıcı görevlendirilirken Yönetmeliğin 13/2 maddesindeki “tercih edilebilir” ibaresi “tercih edilir” şeklinde değiştirilmelidir.

3-Uzlaştırıcı görevlendirilmesinde en büyük sorunlardan biriside suçun işlendiği ve soruşturmanın devam ettiği yer ile tarafların buldukları yerlerin farklı olması halinde görevlendirmenin nasıl yapılacağı hususudur. Burada;

Öncelikle birden çok uzlaştırıcı tayin edilmeli yani; her bir tarafın bulunduğu yerde ayrı ayrı uzlaştırıcı görevlendirilmeli, bu şekilde uzlaştırıcıların taraflarla görüşüp sonuçları birbirleriyle paylaşarak uzlaştırma raporu hazırlamaları ve raporun tarafların buldukları yerlere ayrı ayrı gönderilerek imzalatılması gerekir.

Müzakereler, görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir (Ynt. 18/4). Sadece sesli iletişim tekniğinde karşı tarafta bulunan kişinin gerçekten suçtan zarar gören ya da şüpheli olup olmadığını tespit edememe durumu

ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu teknikte görüntü ve sesin bir arada olması gerekir. Örneğin kamerası olan bilgisayarlarla “MSN Messenger” programıyla yapılması mümkündür. Adliyelerde teknolojik altyapının yeterli olmadığı dikkate alındığında bu yolla müzakerelerin yürütülmesi de zor görünmektedir.

3-UZLAŞTIRMACIYA VERİLECEK EĞİTİMİN USULÜ (Ynt. 30)

Uzlaşma, ceza adaleti sistemi içerisinde tarafların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve giderilebilmesi için diyalog yolunun açılması, ihtiyaçların tatmin edilmesi suretiyle toplumsal barışın sağlanması amacıyla hizmet etmektedir. Uzlaşmanın, ceza yargılamasını tamamlayıcı bir işlevi olmalıdır. Zira failin cezalandırılması, her zaman mağdurun ihtiyaçlarının tatmin edildiği anlamına gelmeyecektir. Mağdur, kafasındaki neden, niçin gibi olayın detaylarına ilişkin soruları faile sormak, cevaplarını öğrenmek, duygularını anlatmak isteyebilir. Fail açısından da pişmanlık, özür dileme isteği söz konusu olabilir ya da infaz sonrası özellikle tarafların küçük şehirlerde yaşamaları ihtimalinde, bir sonraki karşılaşmalarında nasıl davranacakları hususu dahi tarafları rahatsız edebilir. Diyalogun kurulması, failin mağdura verdiği zararın boyutunu anlamasına da neden olacaktır. Mağdur ile fail arasındaki balansı sağlama görevi uzlaştırmacınınındır.

Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaşırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 28 inci maddesine göre uzlaştırmacı;

a) Bağımsız ve tarafsız hareket eder, tarafların ortak yararlarını gözetir. Müzakerelerde tarafların yeterli ve eşit fırsatlara sahip olmasına özen gösterir. Masumiyet karinesi gereğince şüpheli ya da sanığın suçluluğu hakkında ön yargılı olamaz, şüpheli ya da sanığa karşı bir tavır takınamaz.

b) Müzakerelere başlamadan önce taraflara; uzlaşırmanın temel ilkelerini, kendisinin tarafsızlığını, uzlaşırma süreci ve sonuçlarını, uzlaşırmacı ile tarafların uzlaşırmadaki işlevlerini, gizlilik yükümlülüğünü açıklar ve süreci anlamalarını sağlar.

c) Tarafların birbirlerine saygılı davranmalarını, müzakerelere iyi niyetle katılmaları ve bildikleri hususları açıklamaları konusunda bilgilendirir.

ç) Uyuşmazlığın çözülmesi için taraflara yardımcı olur ve anlaşmalarını teşvik eder, ancak baskı yapamaz. Herhangi bir tarafın leh veya aleyhine görüş bildiremez, tarafları bağlayıcı bir karar veremez.

d) Tarafların, hüküm ve sonuçlarını bilerek ve özgür iradeleriyle anlaşmaya varmalarını sağlayacak uygun tedbirleri alır.

Tüm bu açıklamalar ışığında, uzlaşma yöntemi psikolojik tarafı son derece ağır basan bir yöntem olduğundan, uzlaştırmacılara uzlaşma müzakerelerindeki tekniklere ya da uzlaşma teklifinin inceliklerine vakıf olabilmeleri için konuya ilişkin eğitim verilmelidir. Zira yöntemin başarı ile uygulanabilmesinde adli makamların ve uzlaştırmacıların rolü çok büyüktür. Türkiye’de maalesef ne kolluk görevlileri ne de cumhuriyet savcılarını böyle bir eğitimden geçmiştir. Cumhuriyet savcılarını da, kolluk görevlilerini de, hatta uzlaştırmacı olarak görev yapacak avukatlar ve hukuk öğrenimi görmüş kişiler de uzlaşmanın amacı hakkında yeterli bilgiye sahip değildirler. Kaldı ki, Yönetmeliğin 15 inci maddesine göre; hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmak uzlaştırmacı olmak için yeterli görülmüştür. Ancak hukukçuların dahi çok fazla ayrıntılı bilmediği uzlaşma müessesini diğer fakülte mezunlarının yeterince bildiği tartışmaya açıktır. Kaldı ki sadece hukuki olarak müesseseyi bilmek uzlaştırmacı olmak için yeterli değildir.

Uzlaştırma müessesinin doğru işleyebilmesi için, Uzlaştırma Yönetmeliğinin 30. maddesinde “uzlaştırmacıların eğitimi” özel olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece meslek içi eğitime tâbi tutulmaları sağlanır. Bu eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü ve müzakere hünerleri ile yöntemlerini geliştirmeyi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlamalıdır. Eğitimin konusu; görev yapacak kişilerin sahip olmaları gereken asgari nitelikler, bilgi düzeyi ve kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşur. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere; uzlaştırmacının hukuki niteliği ve sonuçları, uzlaştırmacının uygulama alanları, iletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri, müzakere yönetimi, uzlaştırma raporu, uyuşmazlık analizi, uzlaştırmaya tâbi suçlar ve etik kurallar konularında eğitim verilir.

Uzlaştırıcı olarak görevlendirilecek kişilerin eğitimi, Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, ilgili barolar ve bu konuda eğitim veren üniversiteler ile işbirliği içerisinde yerine getirilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi uzlaştırıcının toplumsal barışın yeniden tesisinde ve yargının iş yükünün azaltılmasında çok büyük rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, yeterli eğitimi almamış kişilerin uzlaştırma işine kalkışmaları halinde tabiri caizse göz yapalım derken kaş çıkartma durumu olabilir. Bu nedenle uzlaştırmacılara verilecek eğitimi mutlaka ehil eğiticiler vermeli ve bu eğitim mutlaka uygulamalı şekilde verilmelidir. Yaptığı işin bilincinde olan uzlaştırıcılar ancak kanunun ruhuna uygun tarafları uzlaştırabilir.

ÖNERİLER :

Öncelikle Yönetmeliğin bu hususu düzenleyen 30 maddesinin detaya giren özenle hazırlanmış ve doyurucu olduğunu hatırlatarak,

1- Uzlaştırmacılara; alternatif uyuşmazlık çözümü ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlayan.

Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere;

a) Uzlaştırmacının hukuki niteliği ve sonuçları,

b) Uzlaşmanın uygulama alanları,

c) İletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri müzakere yönetimi uzlaştırma raporu,

ç) Uyuşmazlık analizi,

d) Uzlaşmaya tabi suçlar,

e) Etik kurallar

uzlaştırma işlemlerinde hukuk bilgisinin yanında,

f- insan ilişkileri,

g-Psikoloji

h- iletişim teknikleri

ı-, vücut dili, alanlarında hazırlanacak müfredatlar ile uzlaştırmacılara;

*Ön gelen olayı, bir hakim veya bir savcı yahut bir Avukat gibi değerlendirme yapmaması,

*Ön yargılı davranmaması,

- *Sabırlı olması,
- *Diplomatik bir dil kullanması,
- * Vücut diline ve göz temasına önem vermesi,
- * Taraflara eşit mesafeli ve saygılı davranması,
- * Tarafların güvenini kazanması,

*En önemlisi dinlemesini bilmesi gerektiğinin üzerine vurgu yapan ve yeknesaklığı sağlamak açısından uzlaştırıcının bağımsızlığı ilkesine paralel olarak Adalet Akademisi tarafından organize edilecek ve uygulayıcılar ile üniversite öğretim görevlilerinin katkı sağlayacağı bir eğitim programı ile hazırlayıcı ve sertifikasyona yönelik hizmet içi eğitim faaliyetleri yapılmalıdır.

2- Uzlaştırmanın başarılı olması sadece uzlaştırmacıların eğitimi ile sağlamanın olanaklı olmadığını, toplumun da bu konuda bilgilendirilmesi gerektiği kanısındayız Bu amaçla uzlaştırma hakkında bilgi veren kitapçık, afiş ve posterler bastırılarak adliyelerde, karakollarda ve hatta kamuya açık yerlerde dağıtılmalı, bu suretle toplum aydınlatılmalıdır. Yazılı ve görsel medyada, özellikle televizyonda ve internette, uzlaştırma konusunda halkı b ilgilendirecek eğitim programları yayınlanmalıdır. Kişilerin, uzlaştırmanın ne olduğunu bilmeden uzlaştırmaya başvurma yı kabul etmesi beklenemez. Bu tür kurumların diğer ülkelerdeki başarısı, analiz edilmiş çalışmalara kaynak olarak alınmalıdır.

Yönetmelik R (99) 19 sayılı kararda yer alan öneriler doğrultusunda hazırlanmıştır

Uzlaştırmacıların eğitimi

MADDE 30 – (1) Görevlendirilecek kişilerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece eğitime tâbi tutulmaları sağlanır.

(2) Eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlamalıdır.

(3) Eğitimin konusu; görev yapacak kişilerin sahip olmaları gereken asgarî nitelikler, bilgi düzeyi ve kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşur. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere;

- a) Uzlaştırmanın hukukî niteliği ve sonuçları,
 - b) Uzlaşmanın uygulama alanları,
 - c) İletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri, müzakere yönetimi, uzlaştırma raporu,
 - ç) Uyuşmazlık analizi,
 - d) Uzlaşmaya tâbi suçlar,
 - e) Etik kurallar,
- konularında eğitim verilir.

(4) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilerin eğitimi, Türkiye Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, ilgili barolar ve bu konuda eğitim veren üniversiteler ile işbirliği içerisinde yerine getirilir.

(5) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek avukatların seçimi, eğitimi, uymakla yükümlü oldukları etik kurallar ve standartları gösteren ilke ve esaslar, Türkiye Barolar Birliği tarafından değerlendirilir.

4-UZLAŞTIRMACIYA BELGELERİN VERİLMESİ VE GİZLİLİK (CMK. 253/11, Ynt. 16)

Gizlilik, uzlaştırmacının, kendisine gizli olarak verilen bilgileri, açıkça izin almadan açıklamayacağını taraflara taahhüt etmesiyle ortaya çıkar Tarafların samimiyeti ve dürüstlüğü, gizli oturumlarda, ortak oturumdan çok daha açık ve kolay ortaya çıkabilir.

Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, kabuller yada öneriler² herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz. (CMK. 253/20) Bu kuralın tam olarak işlenmesi için uzlaştırma görüşmelerinin gizli yapılması zorunludur. Gizlilik olmadan müzakerelerin samimi ve dürüst bir şekilde yürütülemeyeceğini düşünen yasa koyucu CMK.nin 253/13 maddesindeki düzenlemeyi getirilmiştir. Kurala göre; Uzlaştırma görüşmeleri gizli olup taraflar kabul etmedikçe buradaki bilgiler sonradan kullanılamaz. Ancak gizlilik ilkesine rağmen, uzlaştırmacı uzlaşma müzakereleri sırasında ortaya çıkabilecek ciddi bir olası suç hakkındaki bilgileri ilgili makamlara veya ilgili kişilere aktarmalıdır. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşma kabul edilmemiş sayılır. Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak, menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülür. Müzakereler sırasında tutulan kayıtların herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamayacağı belirtilmişse de her iki tarafın rızasının varlığı halinde bunun kullanılması mümkündür.

Uzlaştırma müzakerelerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için, uzlaşma süreci başlamadan önce görevlendirilen uzlaştırmacıya suçla ilgili olarak soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca (yada hakim) uygun görülen, belgelerin birer örneği verilir. Bununla beraber, soruşturma dosyasında başka bir suça ilişkin belgeler de bulunabilir. Soruşturma evresindeki usûl işlemleri gizli olduğundan (CMK m. 157), bu belgelerin uzlaştırmacıya verilmesi gizlilik ilkesine zarar verebilir. Bu yüzden, soruşturma dosyasında yer almakla beraber, uzlaştırmaya tâbi suçla ilgisi olmayan belgeler uzlaştırmacıya verilmemelidir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır. (CMK. 253/11) Dosyanın bütünü yada belgelerin tamamı değil, uzlaştırma için gerekli olup da hâkim yada Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülenler verilmelidir. Hangi belgelerin verildiği, verilme tarihi ile soruşturmanın gizliliği konusundaki bildirim, Cumhuriyet savcısı (kovuşturma aşamasında hâkim) ve uzlaştırmacının imzasını içeren bir tutanakla tespit edilmelidir. Bu belgeleme, Cumhuriyet savcısının uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatmasının ve uzlaştırmacının, uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırmak zorunda olduğu otuz günlük sürenin (CMK m. 253,12, Uz. Yön. m. 17,1) başlangıcının tespiti bakımından önem taşır.

Gizlilik ilkesi gereğince tutanakta veya uzlaştırmacı avukatın raporunda müzakerelerin içeriği, müzakerelerde yapılan beyan ve açıklamalar ile tarafların davranışları hakkında kesinlikle bilgi verilemez (BB. yönergesi¹³).

Hâkim yada Cumhuriyet savcısı belgelerin bir suretini vermekle yetinmemeli ayrıca müzakereler başlamadan önce uzlaştırmacıya davaya ilişkin ve gerekli gördüğü ayrıntıları bildirmelidir

² ÖZBEK, M., "Uzlaştırmanın Usul ve Esasları " s.125

Öneri :

Yönetmeliğin bu kdnuya ilişkin düzenlemesi Grubumuzca da yeterli görülmüş ve ileri sürülen fikirler yönetmeliği açıklayıcı mahiyette değerlendirilmiştir.

Belgelerin verilmesi ve gizlilik bildirimi

MADDE 16 – (1) Soruşturma dosyasında yer alan uzlaştırma konusu suç ya da suçlara ilişkin belgelerden uzlaştırma için gerekli olup da Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülenlerin birer örneği uzlaştırmacıya verilir.

(2) Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu belirtir.

(3) Hangi belgelerin verildiği, verilme tarihi ile soruşturmanın gizliliği konusundaki bildirim, Cumhuriyet savcısı ve uzlaştırmacının imzasını içeren bir tutanakla tespit edilir.

5-UZLAŞTIRMA SÜRESİ (CMK. 253/12, Ynt. 17)

Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinde, ceza muhakemesinin makul bir süre içinde tamamlanması için uzlaştırma usulü belli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi uzlaşma müzakerelerinin durumuna göre re'sen veya uzlaştırmacının talebi doğrultusunda, en çok yirmi günü geçmemek kaydıyla bir veya birkaç kez daha uzatabilir. (CMK. 253/12) Uzlaştırmacının Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından gerçekleştirildiği hâllerde de bu sürelere uyulur (Uz.Yön. m. 17,3).

Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaştırma teklifinde bulunduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemeyiz. Dava zamanaşımı ve dava koşulu olan dava süresi 30 artı 20 = 50 gün uzayacaktır. (CMK m. 253, 21; Uz.Yön. m. 24,1).

Her soruşturma için olmasa bile nitelik arz eden bazı soruşturmalarda bu süre oldukça kısadır. Özellikle tarafların farklı yerde bulunmaları yada birinin yurt dışında bulunması halinde bu süre içerisinde uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması mümkün değildir bu nedenle süre biraz daha uzatılmalı ve yine soruşturmanın niteliğine göre verilecek ilk süre ile sürenin ne kadar uzatılacağı Cumhuriyet savcısı ve hakim taktirine bırakılmalıdır. Görüldüğü gibi, uzlaştırmacının bu süreler içinde sonuçlandırılması çoğunlukla mümkün olmayacağından, uzlaştırmacının etkinliğinin sağlanabilmesi ve kötüye kullanılmasının önlenmesi bakımından, uzlaştırma süresince dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresinin işlememesi önem taşır. Tarafların veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin uzlaşma müzakerelerine katılmaktan imtina etmesi, müzakereler sırasında taraflardan birinin yazılı veya sözlü olarak uzlaşmadan vazgeçtiğini bildirmesi üzerine, düzenlenen raporun Cumhuriyet savcısına verildiği tarihten itibaren dava zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye baslar (Uz.Yön. m. 24,3). Uzlaştırmacının doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması hâlinde, bu nedenler gerçekleştiği takdirde, bu tarihten itibaren dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye baslar. Cumhuriyet savcısı durumu tutanakla tespit eder (Uz.Yön. m. 24,4).

Bu noktada önemli olan, soruşturma veya kovuşturma evresinde otuz gün içinde uzlaştırma müzakerelerinin tamamlanmasıdır. Mağdurun zararı bu sürede giderilebileceği gibi, belli bir sürece de yayılabilir. Dolayısıyla, uzlaştırma süreci sonunda yapılan anlaşmada, mağdurun

zararının tazmini veya giderilmesi için otuz günden daha uzun bir süre kararlaştırılabilir (örneğin mağdura ödenecek tazminat belli taksitlere bağlanabilir veya failin bir hayır kuruluşunda daha uzun bir süre çalışması kararlaştırılabilir). Böyle bir durumda soruşturma dosyası, mağdurun zararının uzlaşmaya uygun olarak giderilmesine kadar bekletilmeli; zarar giderildiğinde kovuşturmayla yer olmadığına karar verilmeli, zarar giderilmezse soruşturmaya devam edilmelidir (CMK m. 253,8).

ÖNERİLER:

1-Uzlaştırma teklifinde de sürelerin yeniden düzenlenmesi bu kapsamda; Kollukça yapılan uzlaşma teklifinin taraflardan birince kabul edilmesi halinde aradan makul bir süre geçtikten sonra c.savcılarınca tekrar taraflara uzlaşma teklifinin yapılmasının uygun olacağı çünkü olayın sıcaklığı içerisinde tarafların öfke ve kızgınlıklarının henüz geçmemiş olması sebebi ile uzlaşma teklifinin kabul edilmemiş olması ihtimalinin kuvvette muhtemel olduğu. Bu sebeple makul bir süre sonra yeni bir teklifin yapılması halinde uzlaşmanın mümkün olacağı değerlendirilmiştir. (ÇOĞUNLUK GÖRÜŞÜ)

KARŞI GÖRÜŞ Süre yönünden düzenleme hususunda taraflara ilk uzlaşma teklifinin yapıldığı andan itibaren evrakın savcılığa intikalinden sonra savcılıkta taraflar arasında kolluk aşamasında (uzlaşmanın taraflara iyi anlatılmamış olma ihtimali taraflara arasındaki kızgınlığın henüz dinmemiş olma ihtimali, mağdurdaki zararın henüz netleşmemesi v.s) her ne nedenle olursa olsun uzlaşma sağlanamamış ise; uzlaşma bürosunca evrakın savcılığa intikalinden sonra 30 günlük sürenin sonunda taraflara tekrar uzlaşma teklifinin yapılmasının uygun olacağı

2- Yönetmeliğinin 17 maddesinde belirtilen 30 günlük sürende sonraki ek sürenin 20 ile sınırlandırılmayıp soruşturmanın niteliğine göre hakim ve c.savcısı tarafından belirlenecek makul bir süre olarak değiştirilmesinin uygun olacağı. Böylelikle soruşturmanın kapsamına göre hakim ve savcıya taktir hakkı tanıyacağı (ÇOĞUNLUK GÖRÜŞÜ)

KARŞI GÖRÜŞ: Bu husustaki makul süreye de sürenin ucunun açık bırakılmasının sakıncaları nazara alınarak bir üst tavan getirilmesinin yararlı olacağı savunulmuştur.

Süre

MADDE 17 – (1) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi re'sen veya talep üzerine en çok yirmi gün daha uzatabilir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırma süresinin uzatılmasına ilişkin kararını uzlaştırmacıya bildirir.

(2) *Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilir.*

(3) *Uzlaştırmamanın Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından gerçekleştirildiği hâllerde de birinci fıkrada belirtilen süreler uygulanır.*

6-UZLAŞTIRMACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE UZLAŞTIRICILARA İLİŞKİN ETİK KURALLAR

Eğitim çalışmalarına ilave olarak, tüm uzlaştırmacılara ve özellikle uzlaştırmacı avukatlara yönelik etik kurallar (meslek kuralları) oluşturulmalı ve bu kurallara uyulmasına azami özen gösterilmelidir. Önümüzdeki yıllarda uzlaştırmamanın özel hukuk ve idare hukukunda da gelişeceği, mahkeme kökenli uzlaştırmamanın uygulamaya gireceği ve aynı uzlaştırmacı avukatların bu alanlarda da çalışacağı dikkate alındığında, söz konusu etik kuralların genel bir uygulama kazanması ve bunun için de avukatlık meslek kurallarına dâhil edilmesi gerektiği kolayca anlaşılır. Barolar Bünyesinde kurulacak uyuşmazlık çözüm merkezleri, uzlaştırmacı ve diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaştırılması ve hukukçulara öğretilmesi için gerekli çalışmaları yapmalıdır.

Uzlaştırmacılar için genel yükümlülükler Yönetmeliğin 28. maddesinde belirtilmiştir. Burada herhangi bir etik kurala yer verilmemiştir ancak Barolar Birliği Yönergesinin 15. maddesinde avukatlara ilişkin etik kurallar ayrıca belirtilmiştir.

Uzlaştırmacının yükümlülükleri

Uzlaştırmacı:

a) Bağımsız ve tarafsız hareket eder, tarafların ortak yararlarını gözetir. Müzakerelerde tarafların yeterli ve eşit fırsatlara sahip olmasına özen gösterir. Masumiyet karinesi gereğince şüpheli ya da sanığın suçluluğu hakkında ön yargılı olamaz, şüpheli ya da sanığa karşı bir tavır takınamaz.

b) Müzakerelere başlamadan önce taraflara; uzlaşmanın temel ilkelerini, kendisinin tarafsızlığını, uzlaştırmacı süreci ve sonuçlarını, uzlaştırmacı ile tarafların uzlaştırmadaki işlevlerini, gizlilik yükümlülüğünü açıklar ve süreci anlamalarını sağlar.

c) Tarafların birbirlerine saygılı davranmaları, müzakerelere iyi niyetle katılmaları ve bildikleri hususları açıklamaları konusunda bilgilendirir.

ç) Uyuşmazlığın çözülmesi için taraflara yardımcı olur ve anlaşmalarını teşvik eder, ancak baskı yapamaz. Herhangi bir tarafın leh veya aleyhine görüş bildiremez, tarafları bağlayıcı bir karar veremez.

d) Tarafların hüküm ve sonuçlarını bilerek ve özgür iradeleriyle anlaşmaya varmalarını sağlayacak uygun tedbirleri alır. (Ynt. 28)

Yönetmeliğin 30/5 maddesine göre Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek avukatların seçimi, eğitimi, uymakla yükümlü oldukları etik kurallar ve standartları gösteren ilke ve esaslar, Türkiye Barolar Birliği tarafından değerlendirilir.

Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanan Türk Ceza Kanunu'nun 73. Maddesi İle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253, 254 ve 255. Maddelerinde Düzenlenen Uzlaşmanın Uygulanması Hakkında Yönerge'nin 14 ve 15. maddelerinde belirtilmiştir.

Uzlaştırmacı Avukat uzlaşma görüşmeleri süresince taraflara eşit mesafede ve saygılı davranır, arabuluculuk için güvenli ve rahat bir ortam yaratır. Uzlaştırmacı Avukat tarafların

incinme ve zarar görme olasılıklarına karşı hassas olur. Tarafların da birbirlerine saygılı davranmalarına azami özen gösterir.

Uzlaştırıcı Avukat bu sıfatla görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafî olarak görev üstlenemez. (Yönerge 14)

Uzlaştırıcı Avukat bağımsız olmalıdır. Uzlaştırıcı avukat bağımsızlığını veya taraflarla arasında menfaat çatışması yaratabilecek veya bu izlenimi verebilecek durumları açıklamalı, gerekirse görevi kabul etmemeli veya başladıysa bırakmalıdır. Bu durumları, uzlaştırıcının, yakınlarının veya iş ortaklarının taraflardan biri ile herhangi bir kişisel veya iş ilişkisinin bulunması, uzlaşma görüşmelerinin sonucuna yönelik olarak doğrudan veya dolaylı herhangi maddi veya diğer menfaatinin bulunması, taraflardan biri için uzlaştırıcılık dışında herhangi bir yetkiyle görev yapması gibi durumlar sayılabilir. Bu ve benzeri durumların varlığı halinde, Uzlaştırıcı Avukat ancak tarafların açık rızası ile göreve devam edebilir. (Yönerge 15)

Öneri:

Uzlaştırıcılara ilişkin uluslar arası kurumlarca oluşturulmaya çalışılan etik kurallarına ilişkin çalışmalara fiilen katkı ve katılımın sağlanması

GENEL OLARAK TÜM GRUPLARIN CEVAPLANDIRMASI GEREKEN KONULAR

1-Uzlaştırmanın Uygulanmamasının Sebepleri

a-Uzlaştırma teklifini yapamaya yetkili olanların kurum hakkındaki yeterli bilgiye sahip olmamaları sebebiyle tarafları yeterince bilgilendirememeleri,

b-Kurumun topluma tanıtılması için yeterli tanıtım yapılmamış olması,

c-Cumhuriyet savcılarının iş yüklerinin ağırlığı ve terfi sıkıntısı sebebiyle soruşturma dosyasını bir an önce elden çıkarmak istemeleri sebebiyle kurumun işlemesi yönünde yeterli çaba göstermemiş olmaları,

2-Uzlaşma kapsamına giren suçlar yeterlidir? Sizce başka hangi suçların bu kapsama girmesi iyi olurdu? Neden?

Yetersizdir. Özellikle 86/3-a maddesindeki aile bireylerine karşı işlenen yaralamanın kapsam dışı bırakılması, doğru olmamıştır. Çünkü mağdur ile fail arasında meydana gelen anlaşmazlığı bir uzlaştırıcı (arabulucu) aracılığıyla gidererek adaleti sağlamayı hedefleyen uzlaşma kurumunun asıl unsurunu, fail-mağdur arasındaki barış, oluşturmaktadır. Uzlaşma taraflar arasındaki anlaşmazlığın büyümeden, kin duyguları kabarmadan, her iki tarafın da kabul edebileceği bir şekilde sonuçlanmasını sağlayarak kamusal barışın kurulmasına katkıda bulunmaktadır. O halde aile bireyleri arasında basit bir meseleden ortaya çıkan sorunun giderilmesi için uzlaşma kurumu tam olarak aranan sistemdir. Bu sebeple suçun uzlaşma kapsamına alınması uygun olacaktır.

Yine etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlardan mala zarar verme suçları ile özel yasalardaki karşılıksız çek düzenleme suçlarının ve 2004 sayılı İİK.nun 337. maddesinde

tanımlanan eylemlerin bu kapsama alınması yararlı olacaktır. Bu eylemlerin cezalandırılmasının asıl sebebi mağdurun maddeten zarar görmesidir. Bu zararın uzlaştırıcı aracılığıyla giderilmesi toplumsal barışın korunması ve mağdurum beklentilerinin karşılanması açısından sanığın hürriyeti bağlayıcı bir cezaya çarptırılmasından daha iyi sonuçlar doğuracaktır.

3-Kimler Uzlaştırıcı Olmalıdır.

Uzlaştırıcıların sadece hukukçular arasında seçilecek olması, bu kurumun amacına hizmet etmediği gibi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin R (99) 19 numaralı tavsiye kararına da uygun değildir. Bu nedenle uzlaştırıcılar toplumun her kesiminden, yerel kültür ve toplum hakkında iyi bilgi sahibi olan, uzlaşma hizmeti için gerekli olan doğru karar ve kişisel beceri özelliklerine sahip, oturduğu yerde sözünün dinlenmesi ihtimali olan ve bu sebeple toplum içinde normalinden fazla itibar gördüğü tespit edilebilen ve hukukçu olmayan diğer kişiler arasından da seçilebilmelidir. Bunun sağlanması kurumun işlerlik kazanması ve istenilen sonucu doğurması için daha isabetli olacaktır. Her suçun niteliğine göre uzlaştırıcı, uzlaştırıcının bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip olup olmadığı konusu taktir edilerek Cumhuriyet savcısı yada hakimler tarafından atanacağı için, hukuki konularda bilgi sahibi olmaları gerekli ve zorunlu olmamalıdır.

4-Bu müessesenin adalet sistemine yerleşmesi, kurumun oturması, kabul edilmesi ve başarılı sonuçlar elde edilebilmesi bakımından önerileriniz nelerdir? (maddeler halinde yazınız) Bu sistemi kolaylaştırıcı ve teşvik edici etkenleri de lütfen belirtiniz. (Taraflar ve uygulayıcılar bakımından)

a- Uygulamada uzlaşma kurumunun işlememesinin asıl nedeni Cumhuriyet savcılarının iş yükü nedeniyle terfi sıkıntısı yaşamalarıdır. Bu nedenle, tarafların uzlaşmayı kabul etmesi halinde soruşturma dosyasının uzlaştırıcılara gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılıklarında oluşturulan uzlaştırma takip bürolarına gönderilmesi durumunda, bunun iş listesinden çıkarılması, evrakın bürolarda oluşturulacak bir deftere kaydı ile takibinin sağlanması veya uzlaştırmaya havale edilen işlerin iş listesinde gelen ve çıkan işten sayılmaması için HSYK'nın ilke kararı alması halinde sorunun büyük ölçüde çözülmesi mümkün olacaktır.

b- Uzlaştırmanın başarısının sadece uzlaştırıcıların eğitimi ile sağlamak olanaklı değildir, toplumun da bu konuda bilgilendirilmesi gerekir. Bu amaçla uzlaştırma hakkında bilgi veren kitapçık, afiş ve posterler bastırılarak adliyelerde, karakollarda ve hatta kamuya açık yerlerde dağıtılmalı, bu suretle toplum aydınlatılmalıdır. Yazılı ve görsel medyada, özellikle televizyonda ve internette, uzlaştırma konusunda halkı bilgilendirecek eğitim programları yayınlanmalıdır. Kişilerin, uzlaştırmanın ne olduğunu bilmeden uzlaştırmaya başvurmayı kabul etmesi beklenemez. Bu tür kurumların diğer ülkelerdeki başarısı, analiz edilip çalışmalara kaynak olarak alınmalıdır.

Hukukçuların arabuluculuk hünelerini öğrenmeleri için gerekli olan eğitime hukuk fakültelerinden başlanmalı veya en azından bu konuyla Adalet Akademisinde yoğun bir şekilde ilgilenilmesi için burada ders olarak işlenmelidir. Hukukçuların sadece hukuk bilgisine değil, aynı zamanda kişiler arasındaki ilişkiler, kişisel bilinç, soğukkanlılık ve empati, dinleme sanatı, anlaşmazlık çözümü ve işbirliği gibi temel insani yetenekleri de kazanmaları için çaba gösterilmelidir. Hatta daha da ileri gidilerek genç kuşakların gelecekte daha barışçıl bir toplum oluşturması için, ilköğretim ve liselerdeki öğretim aşamasında küçüklere de uzlaşma/arabuluculuk hüneleri ve diğer alternatif uyuşmazlık çözüm usulleri üzerinde genel bir eğitim verilmelidir.

5-Uzlaştırmada yeni bir yöntem geliştirilmesi gereklidir?

Kanunumuzdaki yöntem iyi olmakla beraber bazı sakıncaları da yok değildir. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütüldüğünden, uzlaştırma sırasında fail samimi davranarak bazı olayları veya suçu ikrar edebilir. Uzlaşmanın sağlanamaması ve kovuşturma aşamasına geçilmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısının, huzurunda gerçekleşen kabullerin yada uzlaştırma müzakerelerinde verilen bilgilerin Cumhuriyet savcısı tarafından kullanılamayacağını söylemek zordur. Ayrıca Cumhuriyet savcısının uzlaştırma müzakerelerine katılarak şüpheli veya sanığın suça ilişkin açıklama ve hatta kabullerini öğrenmesi hâlinde, onun lehine delil toplaması, iddia makamı olarak olaya ışık tutması ve maddî gerçeği yansıtan bir hükmün elbirliğiyle verilmesi için gayret göstermesi tehlikeye girebilir. Cumhuriyet savcısının uzlaştırma müzakerelerine katılması, başta fail olmak üzere tarafların, savcının bulunduğu bir ortamda özgür iradeyle uzlaşmalarını, çeşitli teklifler ileri sürerek açıklamalarda bulunmalarını zorlaştıracaktır. Cumhuriyet savcısının veya hakimin uzlaşma müzakerelerini bizzat yürütmek yerine bir uzlaştırmacı ataması hâlinde uzlaştırma, soruşturma veya kovuşturmanın dışında gerçekleşen bir uyuşmazlık çözüm süreci olacak ancak Cumhuriyet savcısı yada hakim tarafından uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesi durumda uzlaşma, soruşturma veya kovuşturmanın dışında bir süreç değil; aksine, devam eden soruşturma veya kovuşturmanın bir parçası olacaktır. Bütün bu sebeplerle, Cumhuriyet savcısının yada hakimin uzlaştırma müzakerelerini bizzat yürütmek yerine bir uzlaştırmacı ataması daha uygun olacaktır. Hali hazırdaki kurallar karşısında ise Cumhuriyet savcısının yönettiği uzlaştırma müzakereleri sonunda uzlaşma sağlanamazsa, soruşturmayı, uzlaştırma müzakerelerine katılımdan farklı bir Cumhuriyet savcısı yürütmelidir. Aynı şekilde, kovuşturma aşamasında hâkimin uyuşmazlığın çözümünde uzlaştırmacı olarak görev yapması durumunda cumhuriyet savcısı için ileri sürülen sakıncalar bu seferde hakim için ortaya çıkacaktır. Bu nedenle Hâkimin uzlaştırmacı olması ve uzlaştırmacının başarısızlıkla sonuçlanması halinde, davayı aynı hâkim yürütmemelidir. Belirtmek gerekir ki Cumhuriyet savcısının soruşturmaya alternatif yollara karar vermesi tavsiye edilmişse de müzakereleri bizzat yönetmesi gibi bir usul tavsiyesi yoktur.

GRUPLAR İÇİN ÖN SORULAR

1-Herhangi bir aracı tanıyor musunuz? (birliklerden, bankalardan, sigorta şirketlerinden)

Tanımıyorum

2-Bir arabulucuyu tanımlayabilir misiniz? Ne gibi yeteneklere sahip olması gerekir? Size göre hukuk eğitimi en önemli şey midir? Kendinizi bir arabulucu olarak nasıl düşünüyorsunuz.

Aralarında anlaşmazlık bulunan tarafları bir araya getirerek müzakereler yoluyla anlaşmaya çalışan, tarafları bağlayıcı karar alamayan, yetkili resmi makamlarca toplumun her kesiminden olan insanlar arasından (tercihan hukuk öğrenimi görmüş) görevlendirilen, yerel kültür ve toplum hakkında iyi bilgi sahibi olan, uzlaşma hizmeti için gerekli olan doğru karar verme ve kişisel beceri, kişiler arasındaki ilişkiler, kişisel bilinç, soğukkanlılık, empati, dinleme sanatı, anlaşmazlık çözümü ve işbirliği gibi konularda yetenekli, tarafsız kişidir.

Hukuk eğitimi en önemli şey değildir. Çok basit olan sorunların hukukçu olmayan ama tarafları yakından tanıyan arabulucular tarafından daha kolay bir şekilde sonuçlandırılması mümkündür.

Uzlaştırmanın işleyişi ile ilgili olarak temel hukuki konularda bilgi sahibi olmama rağmen uzlaştırıcı olmak için gerekli olan insan ilişkileri, psikoloji, iletişim teknikleri ve vücut dilini anlama yani arabuluculuk hüneleri konusundaki eğitimim yeterli değildir.